

Реферат на тему: "Микола Вінграновський - поет, прозаїк - Божий дар для української літератури"

Микола Вінграновський

Микола Вінграновський -
поет, прозаїк - Божий дар
для української літератури

З-поміж своїх однокурсників, слухачів Московського інституту кінематографії, студент Микола Вінграновський, здавалось, нічим особливим не вирізнявся. Хіба що в погляді строгих очей світилась невловима лагідна задума та в ставній постаті відчувалася рішуча рвуність. Всім серцем тягнувся він до романтичної піднесеності й заземленої, суворої правди життя в кіно, на що не міг не звернути увагу його великий вчитель, славетний Довженко. І юний актор згодом зіграв роль головного героя у його фільмі "Повість полум'яних літ". Відтоді Микола Вінграновський не пориває зв'язків з кіномистецтвом, працюючи на Київській кіностудії ш. О. П. Довженка, як актор і як режисер...

Народився Микола Степанович Вінграновський 7 листопада 1936 року в місті Первомайську на Миколаївщині в селянській сім'ї. Тоді, як згадував пізніше, він ще не знав, крім степу, нічого — ні Дніпра, ні лісів, ні Десни, ні Довженка. Тільки куди гляне — степ, і степ, і степ. Далі — була війна, тяжкі повоєнні роки. Школу закінчив уже вісімнадцятилітнім хлопцем. Вступив до Київського < інституту театрального мистецтва, згодом О., Довженко запросив його до Московського всесоюзного державного інституту кінематографії.

У студентські роки Микола Вінграновський почав писати вірші й друкувати їх у пресі. Через рік після того, як закінчив інститут і знявся в довженківському фільмі, видав свою першу книжку поезій "Атомні прелюди". Далі побачили світ збірки віршів "Сто поезій", "Поезії", "На срібнім березі", "Київ".

В літературу для дітей Микола Вінграновський прийшов з оригінальними поезіями, видавши збірки "Андрійко-говорійко" (1970), "Мак" (1973), "Літній ранок" (1976), "Літній вечір" (1979). Далі почав активно працювати в прозі. З^під його пера вийшли книжки повістей та оповідань "Первінка" (1977), "Сіроманець" (1977), "У глибині дощів" (1979), "На добраніч" (1983).

За прозові твори для дітей письменникові присуджено в 1984 році Державну премію ім. Т. Г. Шевченка.

Микола Степанович Вінграновський народився 7 листопада 1936 р. в м. Первомайську на Миколаївщині в селянській сім'ї. Вищу освіту здобув у Всесоюзному державному інституті кінематографії, де запізнався з О. Довженком і ще студентом

знявся в його картині "Повість полум'яних літ". Моральний максималізм, довженківський титанічний порив до краси і правди, до сонячних і голубих висот народного духу визначили ' творчий шлях Вінграновського, обдарованого винятковим художнім талантом. Майстер поетичного образу, характерник живого слова, виплеканого в долонях свободи під сонцем України, він, як ніхто інший, має право саме так говорити з Довженком — через літа недолі й долі, через саму межу життя і смерті, мовби стоять вони пліч-о-пліч на крутих берегах, вдивляючись у тільки їм відкриту далеч:

Учителю, уже ми вдвох з тобою...

Немолодість твоя і молодість моя...

І ріки з водами, і вечір за горою,

І ранку під горою течія...

Давида тремоло і тремоло Хорива,

Учителю, воно й сьогодні в нас.

Наш час душі з того усього плива,

Наш час душі — неперебутній час.

Не обласканий владою і почеснями (тільки 1984 р., та й то "за збірки творів для дітей", він удостоєний нарешті Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка), М. Вінграновський — поет, прозаїк — божий дар української культури. У невідому досі художню сполуку поєдналися в його творчості героїчна етика рідного народу і рідкісне відчуття прекрасного, енергія безсмертних образних значень, якими повниться світ навколо нас. "Ще пахне хвиля яблуком і тілом, 1 сушить голову за цвітом своїм мак", "Я вас люблю, як сіль свою — Сиваш, як ліс у грудні свій листок останній", "Під темними вітрилами ночей Сюди, сюди, на ці шовкові води, На синій звук любові і свободи, На синю Рось, що в снах моїх тече"... — так уміє тільки Микола Вінграновський.

Його перша книжка віршів "Атомні прелюди" була видана 1962 року і принесла звихрений, пройнятий передчуттям життєвого безмежжя образ епохи і людини, що обтрушувала з себе кайдани догматизму і поривалася в незвідані світи. Це було захоплене вітання творчої наснаги і духовного космосу, що розповилися народіві після сталінського мороку. Тут сяяло сонце і злітав усеможний Демон оновлень і перетворень, торжествувала молода краса, рівна правді життя:

Тривого моя! Катерино! Ходім!

За вікнами в травах така дзвінкалунність,

Що землю свою у труді молодім

Обнімем з собою й покотимо в юність.

Вітчизна, Любов і Свобода — від самих початків творчості ці поняття для М. Вінграновського близькі настільки, що їх емоційні значення раз по раз збігаються. І це не дивно, коли вдуматися і збагнути, що то є вищі символи життя. Вони з одного кореня і однієї енергії — віталістичного захвату землянина, що "встав з колін і небо взяв за зорі". Не десь і колись, не хтось і якимось — отут, на берегах Дніпра, пополудні ХХ століття у світі, розтерзаному безумом політик, людина відчула власну всеможність,

невситиму жагу жити і творить за законами краси. Це непереможне почуття (притаманне всьому поколінню шістдесятників — власне, звідси романтичний подих цієї поезії) саме у Вінграновського набуло філософського смислу й визначило еволюцію його творчості.

Книга "Сто поезій" (1967) стає творчою реалізацією проголошеної "вищої мети". Усе, чого торкається пензель художника, набуває дивного повабу, ніби розчакловується і являє приховану досі красу:

Ходімте в сад. Я покажу вам сад,
Де на колінах яблуні спить вітер.
А згорблений чумацький небо спад
Освітлює пахучі очі квітів.
Я покажу вам сливи на сучках,
Що настромились, падаючи мовчки.
Затисла груша в жовтих кулачках
Смачного сонця лагідні жовточки.

Вінграновському чужа метафорична ускладненість. Навпаки, його поетична мова лаконічна і ясна, однак це ясність, як казав Григорій Тютюнник, абсолютного художнього слуху. "На вікна вився виноград зелений, Немов землі несказані думки", "дитя заснуло на руці, як слово на долоні мови", "Іван-гора над яром спину горбе, несе під гору все моє "люблю" — все це насамперед тонко спостережена реальність, не "підтасована" під задану поетичну тезу, а відображена, настільки виразно й переконливо, що автор стає причетним до самого її існування: він уже не просто її відтворює, а творить. Ця богорівна здатність і є виразом всеможності, покладеної собі художником за смисл життя і його мету.

"Сто поезій" і наступна збірка вибраного "Поезії" (1970) — це лірика духовної рівноваги, коли справджуються бажання і наміри, коли світ під руками ще як глина, що перетворюється на дзвінку порцеляну сяючих образів, і митець відчуває в собі якусь веселу бісівську силу й насолоду перевтілювати його на свій смак і розсуд:

Стоять сухі кукурудзи,
Сухе волоття сушить просо.
Лелека, мов старий грузин,
По жовтім полі ходить босо.
Лисиця їла — і нема.
Лиш облизнулась в жовтій тиші.
А з хмаренятами у звиші
Хмарина-мама йде сумна.
Дружина спить, і на столі
Лежать панчохи і в'язання.
І в шибці чорт стоїть до рання.
Зоря і чорт на чорнім тлі.
Щось в тому чорті є від мене.

Щось є для мене в тій зорі.

Лежить дорога у черлене

І жовта хмара угорі.

Людина і світ, в якому все підвладне її творчому поруху, повсякчас переходять одне в одне, існують одне в одному. З величезним художнім тактом зітерта межа між "я" і "ти", емоційним станом і навколишньою дійсністю: "Дубовий мій костур, вечірня хода, 1 ти біля мене, і птиці, і стебла, в дорозі і небо над нами із тебе, і море із тебе... дорога тверда". Це не просто цілковита єдність душі і 'світу, це — надійна єдність! У поезії Вінграновського дістає підтвердження відома довженківська теза про те, що "митці покликані народом для того, аби показувати світові насамперед, що життя прекрасне, що саме по собі воно є найбільшим і найвеличнішим з усіх мислимих благ".

Найповніше ця ідея висловлена у вірші "Гайявата", що розкриває народний ідеал земного щастя, яке полягає в далеко не завжди солодкому і не такому в буденності вже й піднесеному, однак безконечно багатому трудовому бутті. Вигадане абстрактне щастя (як у блоківському вірші — "І знов пориви юних літ") виявляється в даному разі просто зайвим.

Однак лірика Вінграновського аж ніяк не елегійна, їй притаманний запеклий драматизм, зумовлений найвищими запитами, моральним максималізмом, еретичним бажанням все пізнати, усе відчуті і все навічно утривалити. А це — неможливо. Чим повніше поет сприймає навколишню дійсність, тим гостріше відчуває, що щось суттєве, неповторне, головне лишається "за бортом" слова і образу. В цьому розумінні передчуття творчості ("не зрадь хоч раз, ... передчуття моє") постійно випереджає саму творчість. Художник, як і кожна смертна людина, не може здійснитися на всю заповідану самому собі міру. Наростаючи, цей драматизм вибухає трагічними акордами в книзі "На срібнім березі" (1978). Тут підбивається певний підсумок прожитого й усвідомленого, здійснюється його співвіднесення з ще "невиказаними думками", яких було так багато на порозі юності:

Але душа моя затерпла. —

Відкрилась голосом отим

Дорога біла середстепна,

Де йшлося великим і малим,

А множество вже стало станом

Позаду мене в небесах...

І я заплакав над лиманом,

Де голубим сміявся птах!

("В кукурудзинні з-за лиману...")

І сама ця підсумковість, прощання з молодістю, відчуття "заборгованості" перед вічністю — трагічні. Саме тут — у плані найповнішої самовіддачі — особливого драматизму набуває інтимна лірика Вінграновського. Адже справжнє почуття невичерпне, як невичерпна поезія і світ, відчуття прекрасного. Сказати б, у сприйманні поета все заповідалося на

вічність, а сталося на мить: "Я тебе обнімав, говорив, цілував, цілував, говорив, обнімав — обнімаю, Говорю і цілую, сльозою вже став. З того боку снігів, цього боку немає...".

На "срібному березі" Вінграновського ця патетичність сягає апогею. За нагромадженням взаємо-замінюваних займенників "я" — "ти", "мій — то голос ваш", "твоя дорога — мої там кроки" і т. п., а по суті за нагромадженням перевтілень, які, однак, не рятують від проминання всього і всіх — гіркота недосяжного, загроза замаячілого небуття.

Однак відчай не бере над ліричним героєм владу. В одному з віршів згаданої книжки після зображення осені, "відходу" поет пише:

Та я ще не пізнав ані тебе, ні воду,
Ні дзвоника, ні дятла, ні себе...
Високий цвіт небес біля мого народу,
Високий синій цвіт між хмарами іде...

Так, не можна вповні відбутися для себе, не можна віддати себе всього одній, нехай найдорожчій, людині, але можна і треба вірити в значимість свого "малого" внеску в духовну множину народу, якій даровано безсмертя. А коли ти щось до цієї множини додав — то й тобі... Це здобує в творчому самоспаленні розуміння своєї ролі на землі, безілюзійне і разом з тим життєствердне, переможним контрапунктом зазвучало у віршах нової книги "Київ" (1982):

Не оглядайся! Що ти, що з тобою?
Не оглядайсь! Біжи, біжи бігом.
А тихо як... І місяць над водою —
Неначе совість плаче за вікном...
Дурний, та й все!.. Дивись, яка пора!
Дивись, яке зіходить товариство!
І в твоїй долі вибито вогнисте:
Земля твоя й Вітчизна — не мара!

Відповідно до цього й інтимна лірика Вінграновського, яка, зрештою, ніколи не була мовою тільки про любов до жінки, а була мовою про духовний безмір людського всесвіту, м'якшає й випогоджується, гіркота недосяжного змінюється щемним поцінуванням дарованого на віку. Перечитайте збірку "Губами теплими і оком золотим" (1984) — і ви, зачаровані художником, переконаєтеся у цьому.

Останніми роками М. Вінграновський звернувся й до прози. З'явилася низка його повістей, ("Вечір над Десною", "Сіроманець" та ін.), які здобули читацьке визнання і ще раз засвідчили винятковість його художнього обдаровання. І в прозі він зберігає головні риси свого стилю, доводячи кожную фразу, до філігранної точності і художнього лаконізму. Окрім іншого, його проза спростовує зроджену деякими літературними зразками думку, буцімто проза поетичного характеру — обов'язково розсолонена й багатослівна.

Невдовзі має вийти друком його новий твір — роман "Наливайко", на який всі

втаємничені в мистецьку роботу Вінграновського покладають великі надії. Але це вже розмова про дещо іншу сферу діяльності Миколи Вінграновського (а ще ж є . кінорежисура — ним поставлено фільми "Берег надії", "Климко" та ін.), а ми ж ставили собі за завдання у загальних рисах познайомити вас із його поезією.